

I U nacionalnom restoranu

U kom restoranu biste najradije ručali:
u nacionalnom restoranu, u McDonald'su,
u nekom skupom restoranu. Zašto?
U koji biste restoran vodili goste?

Ana i Dušan imaju goste iz Kanade. Otišli su sa njima u svoj omiljeni restoran.

Dušan: Dobar dan. Rezervisali smo sto za četiri osobe na ime Dušan Simić.

Kelner: Izvolite, ovo je vaš sto. Šta želite da popijete?

Dušan: Ana i ja obično ovde pijemo domaću rakiju. Odlična je!

*Da nazdravimo!
Živeli!*

Stiv: Mogao bih i ja da je probam.

Ema: Ja ne pijem alkohol. Molim vas mineralnu vodu.

Dušan: Dakle, tri šljivovice i litar mineralne vode. Donesite nam i predjelo, a mi ćemo pogledati jelovnik. Predlažem roštilj – mešano meso za četiri osobe i crno vino.

Ema: Čuli smo da je vaša hrana vrlo ukusna. Ali, kažu da su mnoga jela masna i vrlo začinjena, a porcije ogromne!

Dušan: U stvari, naša tradicionalna kuhinja je zdrava i ukusna. Pored masnih, ima i mnogo posnih jela. Uz meso idu razne salate. Važno je kako se kombinuju jela i da se ne jede previše.

Ema: Sviđa mi se ovaj restoran. Lepo je uređen.

Ana: Da. Ovde se čuva tradicija: stara narodna jela i ambijent srpskog sela. Obično dolazimo ovde s prijateljima na večeru ili s decom na nedeljni ručak.

Dušan: I moji poslovni partneri vole da dolaze ovamo. Možemo da ručamo i na miru razgovaramo o poslu. A kad želimo dobru zabavu, odlazimo na neki splav sa živom muzikom. Evo, stiglo je piće i predjelo. Ovo je kajmak, domaća pršuta i proja. Izvolite, poslužite se. Prijatno!

Ema: Prvi put jedem salatu od pečenih paprika. Malo je ljuta, ali sviđa mi se ukus.

Ana: Dodaću još malo soli, nije dovoljno slana.

Dušan: Da uzmemo još jednu flašu crnog vina?

Stiv: Ja ne mogu više, hvala. Ručak je bio odličan.

Kelner: Jeste li za neki slatkiš?

a) Odgovorite na pitanja.

1. S kim su Ana i Dušan otišli na večeru?
2. Zašto se Ema sviđa ovaj restoran?
3. S kim Dušan tu često dolazi?
4. Koje piće je Stiv želeo da proba?
5. Šta su uzeli za predjelo, a šta za glavno jelo?
6. Šta je Ema čula o našoj hrani?
7. Zašto Stiv nije uzeo desert?

Koristite tabelu i dopunite rečenice u vežbama kao u primerima

Primer: Staviću još jednu kašiku _____. (šećer)
Staviću još jednu kašiku *šećera*.

1. Stavi još malo _____. (so)
2. Kupila je pola kilograma _____. (mast)
3. Stavili su malo _____ u salatu. (sirće)
4. Koliko je _____ potrebno za ovo jelo? (biber)
5. U njihovoj nacionalnoj kuhinji ima mnogo _____. (začin)
6. Za jednu šoljicu potrebna je kašičica _____. (kafa)

Primer: Neki lekovi su _____ (gorak)
Neki lekovi su *gorki*.

1. Ne volim _____ kafu. (sladak)
2. Ovo meso nije mnogo _____. (mastan)
3. Volim _____ paprike. (ljut)
4. Zimi jedemo salatu od _____ kupusa. (kiseo)
5. Da li je krompir dovoljno _____? (slan)
6. Sviđaju mi se _____ pića. (gorak)

Kažite: Koji začini se najviše koriste u vašoj tradicionalnoj kuhinji?

Da li za kuvanje koristite mast ili ulje?

Šta je Ema čula o srpskim jelima? Da li se slažete s njom?

Pročitajte sledeće rečenice i obratite pažnju na podvučene glagole

- Izvolite račun. Potpisite se, molim vas.
- Donesite nam predjelo, a mi ćemo pogledati jelovnik.
- Napravićemo sutra roštilj kod kuće.
- Milica voli da jede slatko. Može da pojede celu čokoladu.
- Svakog dana treba da popijemo najmanje litar vode.

<i>imperfektivni glagoli ↔</i>	<i>perfektivni glagoli •</i>
pisati	<u>pot</u> pisati (se)
gledati	<u>po</u> gledati
praviti	<u>na</u> praviti
jesti	<u>po</u> jesti
piti	<u>po</u> piti

Podvucite odgovarajući glagol kao u primeru

Primer: Porcije su bile velike, nismo mogli sve da *jedemo* / pojedemo.

1. Za ručak smo *pili* / popili flašu belog vina.
2. Kelner mi je dao račun da ga *pišem* / potpišem.
3. Dugo smo *pogledali* / gledali jelovnik. Nismo znali šta da uzmemo.
4. Dolaze nam gosti. *Napravila* / pravila sam pitu od sira i kolače.
5. Baka mi je uvek govorila: „Moraš da *pojedeš* / jedeš sve što je u tanjiru.“

Obratite pažnju na značenja glagola:

jesti   •   pojesti   •   najesti se

piti   •   popiti   •   napiti se

Volim da *jedem* kolače.
Pojeo sam dva kolača.
Najeo sam se, ne mogu više.

Bili smo na planini.
Napili smo se sveže planinske vode.

Napiti se → piti dovoljno
                               → biti pijan

Povežite delove rečenica:

Hvala, ne mogu više ništa,
 Nema više kolača
 Ne pijem alkohol jer
 Sviđa mi se ovo jelo,
 Ako si umorna,
 Već je kasno,

neko je sve *pojeo*.
 a ja nikad *ne pijem* kafu uveče.
 hajde da *popijemo* kafu.
 od jedne čašice mogu da *se napijem*.
najeo sam se.
 nikad do sada ga nisam *jeo*.

Obratite pažnju na sledeće glagole i njihova značenja

ICI

doći		dolaziti	
otići		odlaziti	
ući		ulaziti	
izaći		izlaziti	→ iz sobe / kuće / autobusa
preći		prelaziti	→ u grad / u restoran / na večeru
proći		prolaziti	→ sa prijateljima

Dopunite rečenice odgovarajućim glagolom kao u primeru

Primer: _____ su nam gosti iz Kanade. Često _____ u ovaj restoran.
Došli su nam gosti iz Kanade. Često *dolazimo* u ovaj restoran.

- Posle večere ćemo _____ na neki splav sa živom muzikom.
 Nekada smo voleli da _____ u klubove s glasnom muzikom.
- Pogledaj onog čoveka koji _____ u restoran, to je moj kolega.
 Izvolite, _____ !
- Mnogo radimo i ne možemo često da _____ .
 Hoćete li da _____ sutra na večeru?
- Da li ste nekada _____ most peške?
 Nikad ne _____ ulicu kad je crveno svetlo na semaforu.
- Bilo je prijatno veče i vreme je brzo _____ .
 Kad idem na posao, _____ pored njene kuće.

) Da li često izlazite? Gde ste izašli prošle nedelje?

Da li nedeljom idete u restoran na ručak ili ručate kod kuće?

Ana i Dušan imaju dvoje male dece. Važno im je da se zdravo hrane i da svakog dana imaju kuvano jelo za ručak. Za užinu obično jedu voće. Pošto rade od 9 do 5 popodne, nekad i duže, Ana kuva uveče. Ponekad na brzinu spremi neko jelo kad se vrati s posla. U kući uvek imaju sveže voće, povrće i meso. Trude se da dva puta nedeljno jedu ribu.

Stiv i Dušan su se dogovorili da spreme nedeljni ručak. Za to vreme Ema i Ana šetaju gradom. Ema je želela da vidi jednu beogradsku pijacu.

Na pijaci

Ema: Kako je lepa i velika ova pijaca!
Navikla sam da kupujem voće i povrće u prodavnici spakovano, isečeno i spremno za kuvanje.

Ana: Kupićemo paradajz. Videćeš kako je ukusan. Uvek kupujem kod ove seljanke jer znam da je domaći. Hajde da požurimo kući. Ručak je verovatno već gotov.

Na terasi

Stiv je danas glavni kuvar. On sprema meso za roštilj, a Dušan pravi salatu. Postavili su sto. Stavili su stolnjak, salвете, tanjire i pribor za jelo. Kupili su nekoliko flaša mineralne vode, vino i litar soka od jabuka za decu.

Stiv: Vreme je da stavim meso da se peče. Daj mi, molim te, so i biber.
Gde stoji ulje?

Dušan: Stavio sam sve na poslužavnik i odneo na terasu da ti bude pri ruci.
Dok ti pečeš meso, napraviću salatu. Iseći ću papriku, krastavac i crni luk, a paradajz ću dodati kad ga Ana donese s pijace.

Ana: Evo nas, da li smo stigle na vreme?

Dušan: Sve je spremno, izvolite, sedite za sto!

Ana: Samo da stavim cveće u vazu i dolazim.

Ema: A ja ću posle ručka napraviti palačinke s orasima.

Odgovorite na pitanja:

1. Kako se hrane Dušan i Ana? Šta obično jedu?
2. Gde Ana kupuje voće i povrće?
3. Gde Ema kupuje povrće? Na šta je navikla?
4. Ko je danas glavni kuvar? Šta sprema?
5. Šta Stiv sprema za nedeljni ručak?
6. Šta Dušan stavlja u salatu?
7. Šta će piti za ručak?
8. Šta imaju za dezert?

Reči u zagradama stavite u odgovarajući oblik

Primer: U ovom restoranu ima mnogo _____ (ukusna posna jela)
U ovom restoranu ima mnogo *ukusnih posnih jela*.

1. Dajte mi, molim vas, čašu _____ (kisela voda).
2. Uzeli su za ručak porciju _____ (mešano meso).
3. Probali su nekoliko _____ (različiti sirevi).
4. U jelovniku ima mnogo _____ (stara narodna jela).
5. Za predjelo su imali pršutu i malo _____ (mladi kajmak).
6. Kupio je četiri _____ (ljute paprike).

Večeras spremate omiljeno jelo. Napišite šta ćete kupiti i koliko.

Dopunite rečenice imenicom sto

1. Kad su stigle kući, Dušan i Stiv su već sedeli _____ i razgovarali.
2. _____ je bilo mnogo hrane.
3. Ema i Ana su odmah sele _____.
4. Prvo su sa _____ uzele piće.
5. Onda su na _____ stavili salatu.

Koristite reči sa desne strane i napravite rečenice kao u primeru

Primer: Pitu pečem u rerni.

Da se podsetimo!

*peći – pečem, (oni) peku
– pekao, pekla

kuvati (u vodi)
pržiti (na ulju)
peći* (u rerni ili na roštilju)

pile
meso, krompir, pita
špagete, ćevapčići, riba

Šta biste uzeli za užinu?

Rad u paru

Razgovarajte sa partnerom iz grupe o tome kako se hranite:

- **šta jedete:** meso, riba, povrće (*kuvan, -a, -o; pržen, -a, -o; pečen, -a, -o*), voće, mleko i mlečni proizvodi
- **koliko obroka imate i kada:** tri puta dnevno, samo jedan ujutru, kasno uveče
- **koliko:** previše, premalo, najviše ujutru / uveče
- **gde:** kod kuće, u restoranu, u kioscima brze hrane

Zatim kažite razredu da li se vaš kolega / koleginica zdravo hrani. Objasnite zašto.

T Kaže se...

Pročitajte sledeću izreku:

Kako ste je razumeli?

Imate li sličnu izreku u vašem jeziku?

Pokušajte da je prevedete na srpski.

**Doručak pojedite sami,
ručak podelite s prijateljem,
a večeru dajte neprijatelju!**

a) Došli ste u restoran s prijateljima.

Pogledajte jelovnik i obeležite šta biste uzeli za ručak.

b) Student A je kelner, student B je gost

Model:

Kelner:

– Izvolite, šta želite da popijete?

Gosti:

– Ja ću jednu rakiju od kruške.

– Meni donesite, molim vas, čašu mineralne vode.

Predjela

Kajmak
Sir
Proja
Pršuta

Supe i čorbe

Domaća supa (pileća)
Teleća čorba
Paradajz čorba

Jela sa roštilja

Čevapčići
Pljeskavica
Pljeskavica na kajmaku
Ražnjići
Mešano meso

Salate

Srpska
Šopska
Pečene parike
Ajvar
Kiseli kupus
Sladak kupus

Kolači

Razne torte
Pita s jabukama i višnjama
Orasnice
Sladoled

Jela po porudžbini

Biftek
Karadorđeva šnicla
Bečka šnicla

Riba

Morska riba
Rečna riba
Lignje

Kuvana jela

Prebranac
Pasulj sa suvim mesom
Podvarak
Punjene paprike
Sarma

Specijalitet kuće

Pečenje ispod sača
(jagnjeće, teleće)

Piće

Kisela voda
Pivo
Vino: belo, crno, crveno
Rakije: šljivovica,
lozovača,
od kruške,
od kajsijske,
od dunje

Sokovi

Ispričajte grupi kako ste se proveli u restoranu:

- Gde je restoran?
- Da li ste rezervisali unapred?
- S kim ste bili?

- Kakva je bila hrana i šta ste pili?
- Da li je bilo skupo?
- Kako ste platili?

Razgovarajte o jelima, namirnicama, vrstama mesa i načinu spremanja hrane u vašoj zemlji. Koristite date reči.

Povežite zemlje sa njihovim nacionalnim jelom i pićem:

Italija

Francuska

Japan

Kina

Grčka

Meksiko

Nemačka

testenina (pasta)
pirinač kobasice riba
sirevi giros
tortilje

pivo konjak
sake čaj vino
uzo tekila

jela

ukusna, zdrava, (previše)
začinjena, masna, slatka,
kisela, ljuta, posna...

namirnice

meso, mleko i
mlečni proizvodi,
sveže ili kuvano povrće,
voće, žitarice...

način spremanja

kuva se, prži, peče u rerni / na
roštilju...

vrste mesa

svinjsko meso	svinjetina
pileće meso	piletina
jagnjeće meso	jagnjetina
teleće meso	teletina
juneće meso	junetina
goveđe meso	govedina

Recept

Napišite detaljan recept za jedno jelo po vašem izboru: koje namirnice su potrebne i koliko, koji začini su potrebni, kako se sprema jelo. Ako se jelo peče, na kojoj temperaturi i koliko dugo.

Kako se hranite u Srbiji?

Šta ste promenili u načinu ishrane kad ste došli ovde?
Koja srpska jela biste preporučili prijateljima? Zašto?
Da li ste naučili da spremate neko srpsko jelo?

Pročitajte sledeće tekstove. Podvucite reči koje ne razumete. Razgovarajte o njima sa kolegama iz grupe i pokušajte da nađete pravo značenje.

Kako se dočekuju gosti u tradicionalnoj srpskoj kući

Kada gost uđe u kuću i sedne za sto, domaćica prvo posluži slatko i vodu. Domaćin donosi rakiju i nazdravlja:

Živeli! Da smo živi i zdravi! Dobro nam došli!

Stari narodni običaj je da se gosti dočekuju sa pogačom i solju. Kako u vašoj zemlji dočekuju goste? Čime ih prvo posluže?

Zimnica

Da li ste probali neke od ovih proizvoda (ajvar, džem, turšija, kiseli kupus)? Postoji li nešto slično u vašoj zemlji? Da li se kod vas pravi zimnica?

U Srbiji se salata jede sa glavnim jelom. Preko leta imamo sveže povrće: paradajz, krastavce, papriku, zelenu salatu... Zimi se ovde jedu salate tipične za ovo godišnje doba: pečena paprika, ajvar, kiseli kupus i turšija. Često se služe s predjelom. Uz to se pije rakija, zimi obično kuvana rakija.

- Da li se u vašoj zemlji salata jede kao predjelo, kao glavno jelo ili sa glavnim jelom?
- Šta se pije pre, za vreme i posle jela?

Trpeza na dvoru kneza Miloša Obrenovića

Ovako je izgledala dvorska trpeza u vreme kneza Miloša: za predjelo mladi sir i mladi luk koji se jeo s vrućom projom ili pogačom, zatim čorba od kokoške ili suve slanine. Kokošje meso je bilo u velikom tanjiru i sam ga je knez delio gostima. Posle toga je služen kiseli kupus sa slaninom ili pasulj, pečena jagnjetina ili prasetina. Na kraju ručka obavezno je bio čevap. Uz predjelo je služena rakija, a uz glavno jelo vino. Ručak se završavao gibanicom. Posle ručka pila se kafa.

Vidski parovi

Neki glagoli imaju isto značenje ali se razlikuju po trajanju – neki su svršeni (perfektivni) a drugi nesvršeni (imperfektivni). Razlika se najčešće vidi:

u prefiskima (piti – **popiti**, čitati – **pročitati**)

u sufiksima (dati – **davati**, početi – **počinjati**)

u promeni u osnovi glagola (vratiti – **vraćati**, pružiti – **pružati**).

Neke parove čine različiti glagoli (*reći – govoriti*), ili glagoli koji imaju različite osnove (*doći – dolaziti*).

Sa promenom glagolskog vida može se, manje ili više, promeniti i **značenje** glagola (*jesti – pojesti, pisati – potpisati se, gledati – pregledati*)

On voli da **jede** kolače posle ručka.

Student **gleda** kroz prozor.

Ko je **pojeo** (sve) kolače?

Profesor **pregleda** domaće zadatke.

Imperfektivni i perfektivni glagoli mogu ponekad tražiti i dopune u različitom padežu:

piti nešto^{acc} ---- napiti se nečega^{gen}

Nikad ne pijem hladnu vodu. --- Napili su se hladne planinske vode.

Glagoli sa oba vida

Neki glagoli se mogu koristiti i kao imperfektivni (nesvršeni) i kao perfektivni (svršeni). Uporedite upotrebu glagola *ručati* u sledećim primerima:

Uvek *ručam* u 2 sata.

(imperfektivno značenje)

Čim *ručam*, moram da krenem na posao.

(perfektivno značenje)

Takvi su i glagoli *videti, čuti, razumeti, jesti, ručati, večerati...*, i gotovo svi glagoli stranog porekla sa sufiksima –ovati, -isati, -irati: *organizovati, formirati, operisati*.

Postoje i **imperfektivni glagoli** koji nemaju odgovarajuće perfektivne parove – uvek su imperfektivni i ne mogu postati perfektivni: *imati, morati, izgledati, postojati, stanovati, uticati, važiti, upravljati, zahtevati*.

Perfektivizacija (pretvaranje nesvršenih u svršene glagole) dodavanjem prefiksa

imperfektivni prefiks \ oblik	ići	nositi	seliti se	pisati
iz-	izaći, izađem	izneti, iznesem	iseliti se, iselim se	ispisati, ispišem
do-	doći, dođem	doneti, donesem	doseliti se, doselim se	dopisati, dopišem
pre-	preći, pređem	preneti, prenesem	preseliti se, preselim se	prepisati, prepišem
u-	ući, uđem	uneti, unesem	useliti se, uselim se	upisati, upišem
po-	poći, pođem	poneti, ponesem		popisati, popišem

Specifična značenja nekih perfektivnih glagola

Prefiks **na-**, pored toga što označava završenost radnje (napisati, naći i sl.) kod mnogih glagola, zajedno sa povratnom zamenicom **se**, označava da je radnja dovedena do krajnjih granica, do zasićenosti, npr.:

spavati – **naspavati se**

*Jelena je bila vrlo umorna posle putovanja, juče je spavala ceo dan, ali još se nije **naspavala**.*

pojesti – **najesti se**

*Kad je pojeo skoro celu tortu, Milan je rekao da se **najeo**.*

sačekati – **načekati se**

*Rekla si mi da te sačekam samo pet minuta, ali sam **se načekao** dok si probala cipele u prodavnici.*

raditi – **naraditi se**

*Danas sam se baš **naradio** na poslu!*

Treba obratiti pažnju na značenje glagola **napiti se**, koji, ako se koristi bez dopune, označava pijanstvo:

Uporedite: *Napio se sveže vode sa izvora.* i *Napio se noćas u kafani.*

Napomene o prezentu glagola obući, seći, peći.

obući:	obučem	obučemo
	obučeš	obučete
	obuče	obuku

Na isti način menjaju se i glagoli **seći (sečem)** i **peći (pečem)**.

Partitivni (deoni) genitiv

Partitivni ili deoni genitiv označava deo nečega, odnosno određenu količinu nečega. Konstrukcije sa partitivnim genitivom uvek se sastoje od reči koja određuje količinu (imenica, broj, prilog) i reči u genitivu:

imenica	Gen.	broj	Gen.	prilog	Gen.
vekna	hleba	10	devojaka	mного	ideja
čša	vode	5	studenata	koliko	časova (imamo danas?)
flša	vina	27	stepeni	nekoliko	minuta

Imenica koja označava količinu menja se po padežima, dok imenica koja označava predmet ostaje u obliku genitiva:

Ovo je sve što je ostalo od vekne hleba?

Mogu li da dobijem čšu vode?

Kupi i flšu vina!